

Anàlisi del tractament als mitjans de comunicació del tràfic d'essers humans amb finalitat d'explotació sexual i de la prostitució

Mavi Carrasco Rocamora

Marta Corcoy Rius

Cristina Guiu Monte

Montserrat Puig Mollet

Associació de Dones Periodistes de Catalunya

Febrer de 2016

Amb el suport de:

INDEX

0. Introducció	1
1. Metodologia:	2
1.1. La mostra	2
1.2. Base de dades. Els indicadors i les variables	2
2. L'anàlisi:	4
2.1. Unitats informatives	4
2.2. Gèneres	4
2.2.1. Els articles d'opinió	4
2.2.2. Notícies	5
2.2.3. Seccions i portades	7
2.3. Informacions. Contingut redaccional	8
2.4. Les fotografies	14
2.5. Les fonts	16
3. Els titulars	17
4. Conclusions	21
Annex: Les recomanacions	24

0. INTRODUCCIÓ

L'anàlisi que presentem sobre el tractament que fan els mitjans de comunicació del tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual i de la prostitució parteix de l'anàlisi que vam realitzar els anys 2013 i 2014 i que va servir de base per elaborar les recomanacions sobre *El Tractament de la prostitució i el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual als mitjans de comunicació*. Aquestes recomanacions han estat impulsades per l'Agència ABITS, de l'Ajuntament de Barcelona, amb la col·laboració de l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya (ADPC) i van entrar en vigor a principis de l'any 2015.

Les recomanacions contenen 15 punts que tenen com a principals objectius:

- Afavorir un tractament mediàtic igualitari de dones i homes quan abordem el fenomen de la prostitució.
- Evitar possibles relacions de desigualtat que es puguin donar en el tractament de la prostitució i l'explotació sexual als mitjans de comunicació.
- Avançar en el respecte de la dignitat de les dones i conseqüències de les diferents formes de violència masclista, en especial en casos de tràfic i explotació sexual de dones i nenes.

A partir de l'aplicació de 25 indicadors elaborats tenint en compte aquestes Recomanacions i també de la nostra experiència en l'anàlisi de continguts de mitjans hem extret unes conclusions generals, que presentem en aquest document, sobre com els mitjans generalistes van tractar durant el període analitzat aquest fenomen.

1. METODOLOGIA

1.1. La mostra

Per a l'anàlisi hem considerat els següents mitjans en paper i en format digital.

En format paper:

- **La Vanguardia**
- **El País**
- **El Periódico**
- **El Punt Avui**
- **ARA**
- **ABC**
- **El Mundo**
- **La Razón**
- **20Minutos.**

En format digital hem fet una mirada a les següents capçaleres:

- **Vilaweb**
- **Nació digital**
- **El Singular digital** (El Món des de setembre 2015)

El període de l'anàlisi inclou els mesos de març, octubre, novembre i desembre de 2015

La recollida de dades

Per recollir les dades que després ens permeten fer una anàlisi de com es publiquen les informacions hem elaborat una base de dades que està configurada a partir de variables i indicadors que detallem a continuació:

1.2. Base de dades. Els indicadors i les variables

1. Nom del Mitjà
2. Data
3. Portada
4. Títol de la notícia en portada
5. Secció
6. Pàgina
7. Títol
8. Avantítol/subtítol
9. Extensió

10. Autoria. Home-Dona
11. Gènere: informació/opinió
12. Tipus d'informació
13. Tipus d'opinió
14. Contingut de la informació (accions judicials, policials, polítiques, socials, prostitució altres països, històries de vida)
15. Subjectes de la notícia (dones que exerceixen la prostitució; dones víctimes de TEH i explotació sexual...)
16. Tipus de prostitució (forçada, voluntària...)
17. Fet migratori de la persona que exerceix la prostitució, del client i del proxeneta
18. Fonts. Tipus i número (Institucionals, policials, judicials, sanitàries, veïnals, expertes, entitats, ajuntament, les dones que exerceixen la prostitució, altres).
19. Fotografies. Tipus (Recurs: carrer o edifici, dones que exerceixen la prostitució, proxenetes, clients, càrrecs electes, veïns/es, policia)
20. Subjecte de les fotografies. Reconeixement dels i les protagonistes de les imatges. Es pot identificar a la dona que exerceix la prostitució, al client, al proxeneta?. Quina imatge va pixelada?
21. Sinònims de prostitució
22. Sinònims de dona que exerceix la prostitució
23. Sinònim del client
24. Sinònims del proxeneta
25. Observacions

2. L'anàlisi

2.1. Unitats informatives

De la mostra escollida (veure metodologia) hem obtingut un total de 88 unitats informatives, de les quals el 6% corresponen a mitjans digitals i un 11% són informacions de les versions digitals dels diaris tradicionals. Així, el gruix de les unitats d'anàlisi, el 83%, s'han obtingut de mitjans en paper.

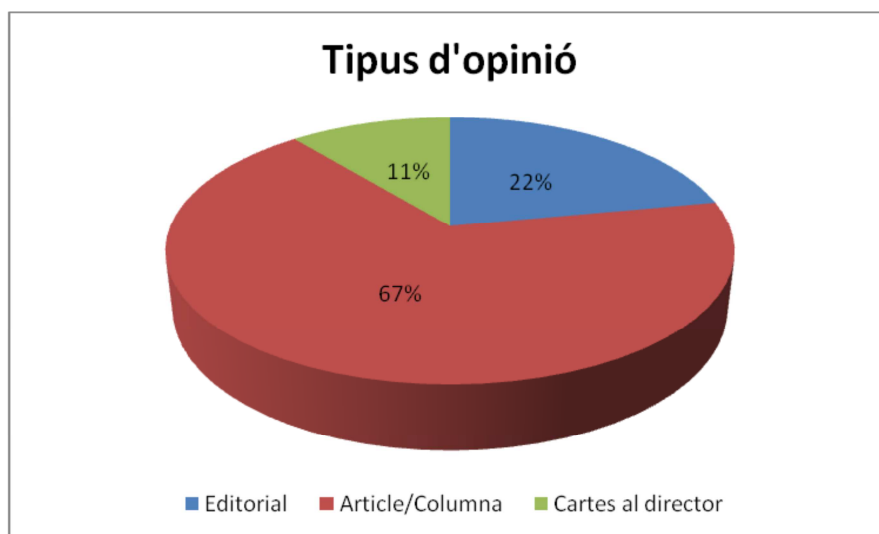
2.2. Gèneres: opinió / informació

El 90% de les informacions són purament informatives o de reportatges. Per tant, el 10% de les notícies són articles d'opinió, de les quals només l'11% (un article) surt publicat en un mitjà digital)

2.2.1. Els articles d'opinió

- Tipus d'opinió

Gràfic 1

Dominen amb claredat els articles o les columnes, un 67%. Només un 17% d'aquestes columnes estan signades per periodistes. El 50% són articles d'opinió de persones que podríem considerar líders d'opinió o persones expertes com és el cas d'un ex fiscal o una professora de filosofia. També cal destacar dos articles publicats al diari El Mundo i publicats el 10 de març del 2015, en què dues persones de col·lectius diferents argumenten, a favor un i en contra l'altre, sobre la legalització de la prostitució.

Cal destacar que l'aparició d'articles d'opinió està lligada a l'actualitat, a aquells fets que han ocupat espais al diari. Així, durant l'any 2015, a causa de diferents fets (una sentència judicial i una normativa municipal), pràcticament tots els articles ens mouen a l'entorn del debat de la legalització. Només un criticava els anuncis de contactes que

es publiquen en els diaris i assenyalava com aquests anuncis reproduïen models de desigualtat (La Razón, 24/11/2015, per Javier Urra).

- Qui signa l'opinió? Diferències entre homes i dones?

El 57% dels articles estan signats per dones i el 43% restant per homes. Entre els homes trobem a un periodista, un ex fiscal i una carta a la direcció. Entre les dones hi ha una escriptora, una professora de filosofia i dues presidentes/membres d'associacions que treballen el tema de la prostitució o lluiten per la seva regularització.

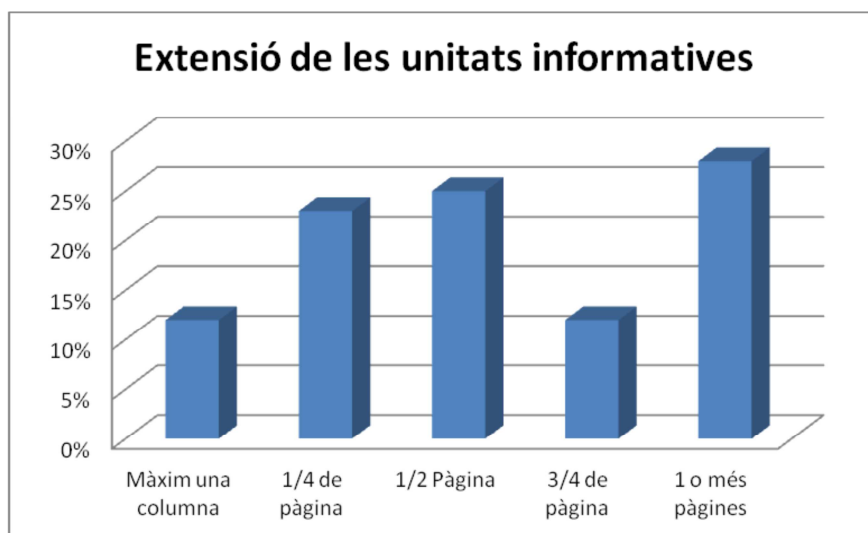
De la lectura completa dels articles d'opinió, sigui dels signats pels o les columnistes habituals del diari, per càrrecs electes, per professionals o per les cartes dels lectors i lectores no hem detectat cap diferència significativa d'enfocament o on posen l'accent tant si són homes els qui opinen com dones.

2.2.2. Les notícies

- Extensió

D'aquestes unitats informatives, un 28% tenen una extensió d'una pàgina o més del diari. Només 12,5% de les peces són breus o tenen com a màxim una columna.

Gràfic 2

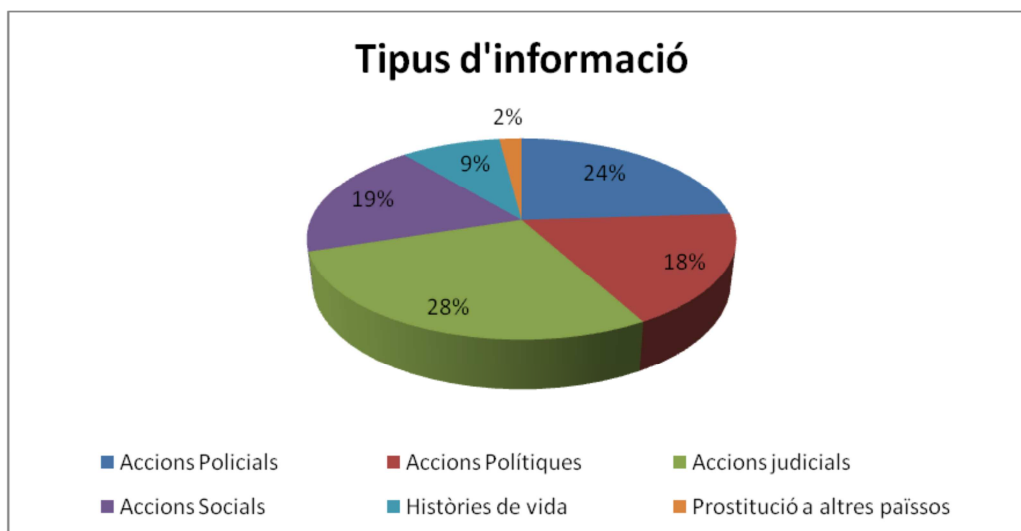
D'aquest resultat no es pot desprendre cap tendència clara. Les informacions sobre prostitució apareixen quan entren esporàdicament a l'agenda temàtica: una batuda important, el judici d'un cas, debats polítics sobre mesures o regularització... Tampoc hem pogut observar que depenguin del tipus d'informació.

- Tipus d'informació

Segons el que hem analitzat podem dir que les informacions sobre prostitució més aparegudes als mitjans responen bàsicament a un d'aquests ítems:

- **Accions policials:** bàsicament respon a aquelles notícies en les quals el fet principal són batudes, detencions, etc.
- **Accions polítiques:** agrupen aquelles notícies que tracten sobre les iniciatives polítiques, com la imposició de les multes, i les reaccions, declaracions, contradecaracions i debats que els càrrecs electes estableixen entre ells.
- **Accions judicials:** fa referència a aquelles informacions que tracten sobre decisions judicials, desenvolupament o final d'un judici, etc.
- **Accions Socials:** agrupen a aquelles informacions que recullen les iniciatives, protestes, manifestacions i accions de la societat civil, inclou també aquelles que duen a terme el mateix col·lectiu de dones que exerceixen la prostitució.
- **Històries de vida**
- **Prostitució a altres països**

Gràfic 3

Cal destacar que la categoria “accions socials” recull tant protestes veïnals com queixes i manifestacions de dones que exerceixen la prostitució; també reaccions de col·lectius implicats: empresaris de clubs i dones que es troben en situació de prostitució, davant una sentència que deixa la porta oberta a una certa “regularització”.

2.2.3 Seccions i portades. On surt la publicada la informació?

Seccions

El 61% de les unitats informatives de la mostra surten publicades a les seccions que amb els diferents noms que cadascun dels diaris utilitza engloben les informacions del que tradicionalment coneixem com “Societat”. En aquestes seccions es publiquen, segons els tipus d’informació esmentats en l’apartat anterior aquelles informacions relacionades amb “accions policials”, “accions judicials” i “accions socials”. També es troben aquelles unitats informatives que recullen “històries de vida”.

Un 14% de les informacions es publiquen a les seccions directament relacionades amb les de política (Nacional, España, Política, Internacional). La gran majoria de les unitats informatives que corresponen a aquesta secció fan referència sobretot a “accions polítiques” i “prostitució a altres països”.

Les seccions que fan una divisió territorial i que tant engloben informacions polítiques com d’altre caràcter (Catalunya, Gran Barcelona, Ciutats, Castilla y León ...) suposen el 20%. Així podem trobar des d’operatius policials fins a discussions polítiques.

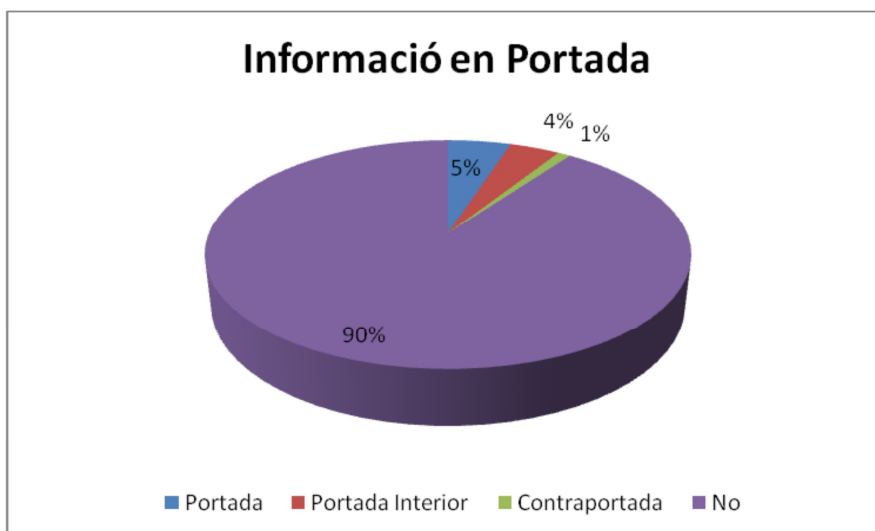
Seccions com la de cultura engloben la resta d’informacions, el 5%. En la mostra que hem analitzat trobem per exemple aspectes que van des de la presentació d’un parell de llibres fins a l’estrena d’un documental.

Portades

Com a comentari previ s’ha de tenir en compte que no podem comptabilitzar la importància i rellevància que els diaris digitals van donar en el seu moment a les informacions i com la van destacar (ni el temps que van romandre a la Pàgina d’inici). Ens podem fer una idea per l’extensió de les informacions però donat que la norma d’escriptura per llegir a pantalla recomana no fer uns escrits molt llargs, tampoc és una referència fiable al 100%. Així, les informacions dels diaris digitals totes les hem entrat com informacions “d’interior” dels diaris.

Pel que fa als diaris en paper només han destacat a la portada un **5%** de les informacions que publicaven relatives al tema que ens pertoca. I, un **4%** es destaquen a la portada interior de secció com per exemple la portada interior de la Secció Catalunya de El País, o la portada interior del Vivir de La Vanguardia.

Gràfic 4

El tipus d'informacions sobre prostitució que es destaca a la portada curiosament fa referència a informacions de tipus judicial, que precisament són les que més es publiquen, tant en la seva basant de judicis mediàtics (cas Saratoga) o bé polèmiques per sentències que obren el debat al reconeixement dels drets laborals de les dones que exerceixen la prostitució. També apareixen en portada accions polítiques i alguna acció policial destacable perquè ha suposat la desarticulació d'una xarxa important.

2.3. Informacions. Contingut redaccional

- Qui signa la informació? Hi ha diferències entre homes i dones?

La primera dada a destacar és que el **16%** de les informacions publicades sobre prostitució no venen signades, o bé són informacions per "redacció". Aquest percentatge puja a **25%**, si comptem aquelles que especifiquen que són d'agències. Gairebé la meitat, el 55%, corresponen a informacions publicades a mitjans digitals.

És més, el 79% de les notícies publicades als mitjans digitals o a les versions digitals dels diaris tradicionals la informació es troben en aquesta categoria, és a dir, a les que no venen signades o són d'agències. Així, podríem concloure que els mitjans digitals o les versions digitals dels diaris en paper elaboren una informació més de recopilació i en pocs casos consta l'autoria.

D'altra banda, aquestes informacions no signades no es corresponen exactament amb els breus. Tot i que la tendència sí que deixa veure que com més importància i rellevància es dona a la notícia, més elaborada està aquesta notícia i per tant, sí que es publica la signatura del periodista.

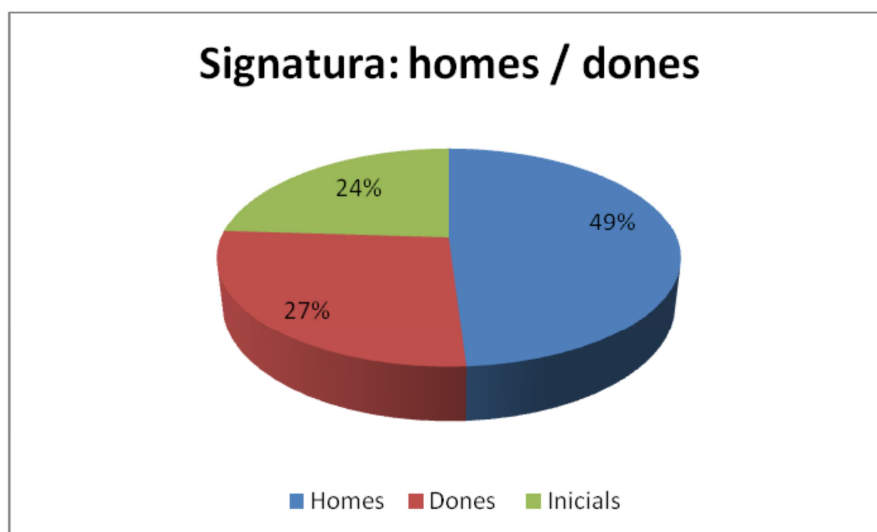
Tenint en compte tot el que s'ha exposat, observem:

Gràfic 5

Hi ha més homes o dones periodistes cobrint aquest tipus d'informacions? Observem el següent gràfic:

Gràfic 6

El 49% de les informacions sobre prostitució, gairebé la meitat, les han elaborat homes. Un 24% estan signades amb inicials que no hem pogut associar amb el nom sencer d'un o una periodista.

Cal destacar que dues de les tres notícies corals estan signades només per dones, en un cas i per només homes en l'altre. A la tercera sortien només les inicials i no hem pogut comprovar si era un equip mixt o no.

A l'hora d'informar no es veu que hi hagi diferències destacables pel fet que el periodista sigui una dona o un home. Les diferències més evidents venen donades sobretot per la línia editorial del mitjà.

- Com presenten els mitjans la prostitució? De quin tipus de prostitució parlen els mitjans: explotació sexual o prostitució voluntària?

Majoritàriament les informacions sobre prostitució apareixen publicades quan hi ha un debat polític sobre el tema, alguna acció policial en contra de xarxes d'explotació sexual o accions judicials. Si aquests agafen prou rellevància mediàtica, es poden publicar altres tipus d'informacions i reportatges, que intenten analitzar de manera una mica més profundament el fenomen, tot i que no és el més usual.

Així, les informacions que fan una anàlisi més profunda del tema només representen el **9%** de les unitats informatives analitzades. Ara bé, d'aquestes, més o menys la meitat corresponen a entrevistes o ressenyes de l'estrena d'un documental o la presentació d'un llibre sobre l'experiència d'una dona obligada a prostituir-se. Les altres se centren sobretot en com funcionen les xarxes d'explotació sexual, en les mesures que s'han aprovat en el Consell de Ministres per ajudar a les víctimes d'explotació sexual i/o en els problemes que tenen les víctimes un cop han pogut sortir de la xarxa i de les amenaces que poden continuar tenint i el desemparament en què queden.

Només un article d'opinió parla de la prostitució com a reproducció de modes desiguals de relació (*Acabar con el yo pago yo exijo* de Javier Urra - La Razón, 24/11/2015)

Referent a les expressions més habituals i sinònims més emprats de prostitució trobem per exemple el concepte Prostitució com tràfic de persones, un dels eufemismes per referir-se a l'esclavitud moderna té a veure amb la prostitució forçada (La Vanguardia 9 de març de 2015). Són diverses les informacions que utilitzen correctament el terme: tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual i també és habitual associar la paraula prostituta a treballadora del sexe.

- Prostitució forçada o voluntària

El **35%** de les informacions publicades fan esment a la prostitució voluntària. Ara bé, la majoria de les notícies fan referència a dos fets concrets: una sentència que avala els drets laborals de les dones que exerceixen la prostitució i l'aprovació d'una resolució de l'Ajuntament de Barcelona que pretén regular la prostitució voluntària. Per tant, el nombre elevat de les notícies que corresponen a aquesta categoria s'ha de valorar tenint en compte el context, el debat als mitjans que es va obrir sobre la legalització o no de la prostitució arrel d'aquests dos fets. Considerem, per aquest motiu, que és conjuntural.

D'altra banda, malgrat que implícitament queda clar que exercir la prostitució no és un delictes, només hem trobat una notícia on es diu: *Absolen els propietaris dels prostíbuls Riviera i Saratoga* (El Punt Avui, 07/10/2015). El periodista explica la sentència on s'especifica que no hi ha delictes si la persona es prostitueix per pròpia decisió, malgrat

la seva precària situació econòmica i la vulnerabilitat de les dones i la seva escassa independència, la qual cosa és l'argument per l'absolució dels processats.

Un **38%** de les informacions parlen clarament de prostitució forçada. Són principalment, notícies que corresponen a la categoria abans esmentada de "Accions policials". Així, són informacions sobre operacions de la policia contra xarxes d'explotació sexual i tràfic de persones. I, clarament, utilitzen aquestes paraules per definir-les. També podem trobar alguna sentència judicial o mesures polítiques en contra de l'explotació.

Malgrat tot, hi ha pràcticament un terç de les notícies que no distingeixen entre prostitució forçada i voluntària, sinó que parlen del fenomen en general sense especificar res. En aquest grup estarien la majoria d'informacions sobre el cas dels bordells de Castelldefels o de mesures polítiques sobretot a l'àmbit municipal (multes...) També, acostumen a ser notícies que parlen del malestar dels veïnats o dels problemes de la ciutat, relacionant, així, la inseguretat i l'incivisme amb la pràctica de la prostitució. Cal destacar com a positiu la següent notícia *Veïns del Raval se senten abandonats a les màfies* (La Vanguardia, 4/11/2015) on el focus se centra en les màfies i no en les prostitutes.

D'altra banda, les informacions tampoc acostumen a distingir entre prostitució al carrer, a pisos o bordells... Es limiten a fer esment d'aquesta qüestió quan el fet informatiu així ho requereix, com per exemple quan la policia desarticula una xarxa d'explotació sexual que actuava a bordells o que tenia pisos.

- Com presenten els mitjans a les dones que exerceixen la prostitució?

En el 100% de les unitats informatives que parlen de les accions policials, judicials i polítiques en contra de xarxes d'explotació sexual, les dones en situació de prostitució són considerades com a víctimes. Així, en el text de la notícia trobem expressions que ho indiquen: des d'alliberar, forçar, obligar... fins a la mateixa paraula de víctima.

De la mateixa manera, aquelles informacions que parlen de la regularització de l'activitat de la prostitució les expressions que més trobem són les de treballadores del sexe o sexuals.

En aquelles que parlen de l'incivisme o la seguretat, no parlen tant de les dones que exerceixen la prostitució sinó del fenomen de la prostitució, és a dir, les dones desapareixen de la informació.

Ara bé, només en el 10% de les unitats informatives elles, les dones, són les que prenen la paraula o protagonitzen conscientment una acció. Pertanyen a aquest grup les informacions que recullen la creació del Lobby de Prostitutes de Catalunya, entrevistes a dones que exerceixen la prostitució i argumenten a favor de la regularització, o aquelles informacions d'històries de vida en les quals són elles mateixes les que fan el seu relat (també hi ha històries de vida explicades per tercers). Podem trobar tant de dones que han exercit o exerceixen voluntàriament com dones que han estat víctimes de màfies d'explotació sexual.

- Com anomenen els mitjans les dones que exerceixen la prostitució?

Depenent del tipus de notícia, podem observar, seguint el mateix plantejament que els apartats anteriors, diferents maneres d'anomenar a les dones que exerceixen la prostitució.

Primer grup: (quan la notícia parla clarament de prostitució forçada):

- Víctimes
- Dones obligades a prostituir-se / dones obligades a practicar la prostitució
- Dones explotades
- Persones obligades a exercir la prostitució
- Persones per a l'explotació sexual
- TEH amb finalitat d'explotació sexual, la menys utilitzada però que també apareix.

Segon grup: (quan la notícia parla clarament de prostitució voluntària)

- Dones que es dediquen a la prostitució
- Treballadores del sexe
- Dones que exerceixen la prostitució
- Treballadores

Tercer grup: (resta d'informacions)

- Prostitutes
- Meretrus
- Dones que exerceixen la prostitució
- I alguna ocasió esporàdica, puta

Ara bé, aquesta diferenciació de paraules per tipus de notícia no és estanca, és a dir, que en una mateixa notícia podem trobar paraules que aquí hem separat en diferents grups. Per exemple, en una informació sobre una operació policial sobre una xarxa d'explotació sexual, podem trobar com a sinònims dones víctimes i prostitutes.

Així, podem afirmar que la paraula més utilitzada és la de prostituta malgrat que són diverses les informacions que utilitzen expressions com dones explotades, dones obligades a practicar la prostitució o dones que es dediquen a la prostitució.

- Com presenten i anomenen els mitjans als altres "protagonistes" del fenomen?

El primer a destacar és que els clients rarament són protagonistes a les informacions, només en el 4% de les unitats informatives. En la mostra que aquest estudi analitza, només han sortit quan s'està parlant de mesures que bé s'apliquen o es podrien aplicar com és multar als clients, o bé perquè han protagonitzat un fet no relacionat directament amb ser usuari de prostitució (*Detingut el client d'un prostíbul per haver atacat el vigilant* La Vanguardia, 19/12/2016). Així, les poques vegades que apareixen, se'ls anomena com clients o usuaris.

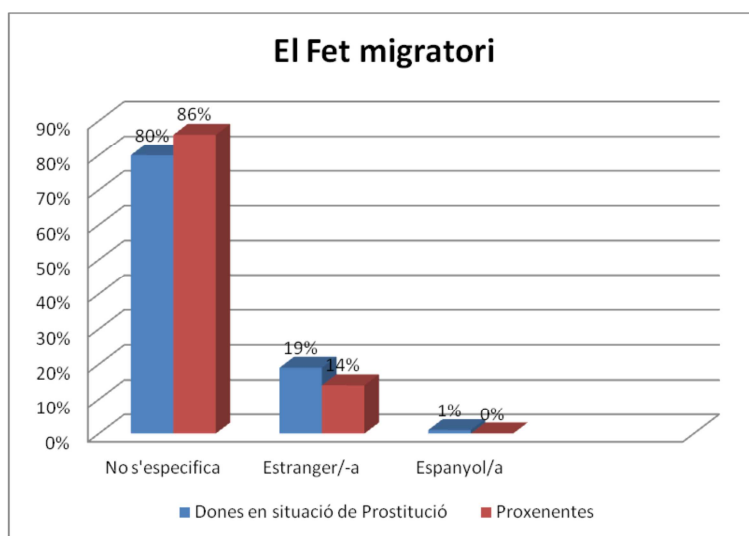
Proxenetes, explotadors i traficants, apareixen com a subjecte de la informació en la majoria de notícies que narren les operacions policials contra xarxes i màfies. Normalment, s'acostuma a utilitzar com a sinònims aquestes paraules. Així, les que més sovint trobem són xarxa criminal, xarxa d'explotació sexual, grups dedicats a l'explotació sexual, explotadors i fins i tot utilitzen despectivament el terme individu. En aquelles notícies, que com hem comentat abans, analitzen una mica més el tema en profunditat, queda palès les conductes abusives i de violència masclista d'alguns proxenetes, explotadors i traficants que tenen amb les dones que exerceixen la prostitució.

Observem també, que al voltant del 5% de les notícies apareix el terme empresari, responsable de bordell o local i no se'ls identifica com a proxenetes. En la majoria d'informacions no queda clar si ho són o no. És a dir, la notícia no entra a valorar la situació de les dones que exerceixen en aquests locals.

El fet migratori

La majoria de les informacions no destaquen si les dones que exerceixen la prostitució són d'origen estranger o no.

Gràfic 7

Malgrat tot cada vegada que es destaca el fet de la nacionalitat de les dones en situació de prostitució és quan són estrangeres.

També cal assenyalar, que la majoria de casos en què aquesta qüestió es menciona són en aquelles informacions de la categoria "d'accions policials" i per tant aquelles que relaten operacions policials en contra de xarxes d'explotació sexual.

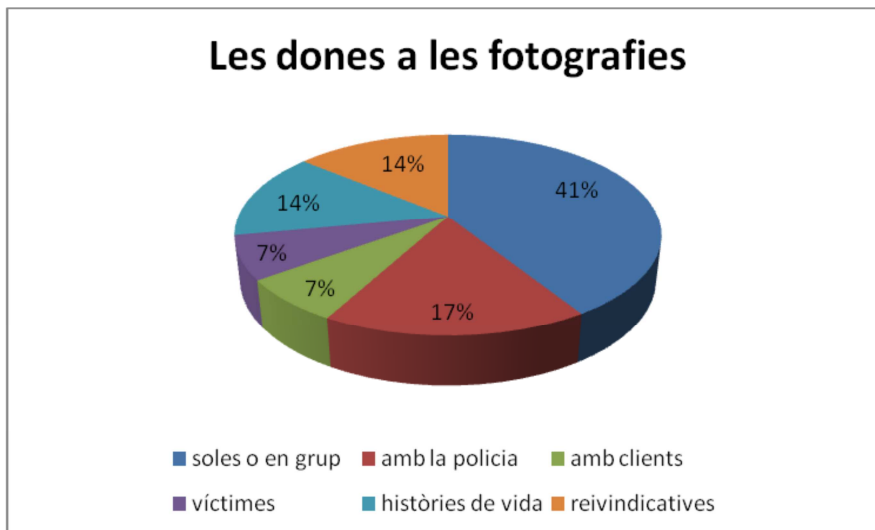
2.4. Les fotografies

Més o menys la meitat de les unitats informatives (el 54%) de la mostra van acompanyades per algun tipus de recurs gràfic, ja sigui una il·lustració, una infografia, o bé, en la majoria dels casos per una o més fotografies.

Al **67%** de les fotografies publicades apareixen una o més persones que són identificades com a dones que exerceixen la prostitució. Ara bé, un 14% d'aquestes són dones que han exercit en el passat la prostitució i expliquen la seva història, és a dir, corresponen a les informacions de "Històries de vida"; i, un altre 14% són fotografies de dones que exerceixen la prostitució però en actes reivindicatius: en una manifestació o presentant un lobby i/o associacions per pressionar a l'Ajuntament.

Així, observem el següent gràfic:

Gràfic 8

Cal destacar:

- les fotografies de dones amb usuaris de prostitució en què es pot veure sexe explícit.
- la gran majoria de fotografies estan fetes al carrer: si exceptuem les fotografies "reivindicatives" i les "d'històries de vida", només el 20% de les fotografies restant s'han fet a l'interior d'un local.
- Apareixen dones fotografiades i identificades com a víctimes
- No podem saber l'edat de les dones fotografiades, així que no podem assegurar que no siguin menors d'edat

A més, trobem fotografies estereotipades com per exemples imatges on només es veuen les cames de les noies; o la fotografia que acompanya la notícia: *Colau es planteja retirar les multes a les prostitutes* (El Periódico de Catalunya -18/11/2015-), a la qual apareix una noia d'esquena i amb un peu de foto que diu: "Una noia espera

possibles clients davant d'una terrassa de la Rambla" ... No només per vestir amb minifaldilla s'exerceix la prostitució; o, la que apareix sota el títol *La prostitució no és un ofici* (La Vanguardia -10/03/2015), la qual està feta a un interior i es veu una noia amb poca roba i en un passadís que pot semblar un bordell.

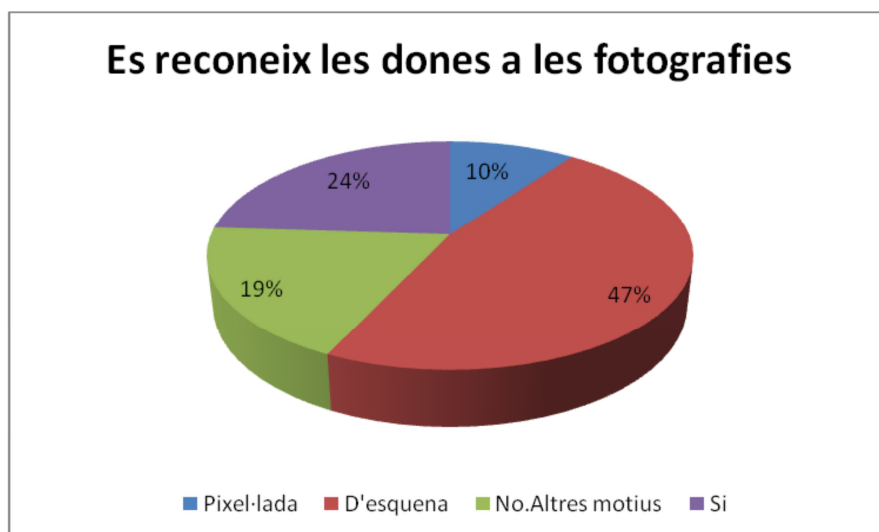
També resulta interessant comentar la fotografia publicada al diari El Mundo l'11/10/2015 acompanyant a una entrevista a dos entre una feminista i una prostituta i ubicada a la secció del diari *Conversaciones imposibles*. L'entrevista es titula "*No me tienen que legalizar. Ya soy legal*" i en ella la feminista surt retratada com si fos una prostituta i la dona que exerceix la prostitució de "dona normal", és a dir, a la fotografia s'intercanvien els papers. I és precisament per aquest fet que la fotografia està farcida, s'alimenta i es realitza a partir d'estereotips. Aquesta notícia és clarament un exemple on el tractament informatiu està ben documentat i contrastat i el tractament gràfic no està a la mateixa alçada.

Finalment, sovint també trobem notícies que entre el contingut informatiu i el gràfic no manifesten una correspondència. Per exemple, la mateixa notícia que abans hem comentat d'El Periódico de Catalunya (18/11/2015): la informació recull les opinions dels diferents grups polítics municipals respecte a la normativa establerta i que afecta la prostitució, és a dir, un debat a l'àmbit polític en canvi a la imatge es veu una noia que suposadament espera als seus clients. Podem trobar exemples similars, per exemple, en aquelles notícies que parlen del cas del bordell Saratoga o aquelles que expliquen la sentència d'un jutge que reconeixia drets laborals a les dones que exerceixen la prostitució.

- Podem reconèixer i identificar a les persones que apareixen a les fotografies?

Només el 10% de les dones fotografiades apareixen amb la cara pixelada. Aquestes corresponen a dues fotografies, una de víctimes i una altra d'una noia que exerceix la prostitució al carrer.

Gràfic 9

A la majoria de les fotografies, les dones apareixen d'esquena i en un 19% dels casos no se les pot reconèixer perquè per la posició de les dones o bé l'angle escollit del fotògraf/a només es veu una part del cos, les cames. També hi ha la fotografia d'una noia identificada com a víctima, dins d'un cotxe i se la intueix però no se la veu bé.

La resta, un 24% les dones apareixen de cos sencer i de cara.

Respecte, als clients i els proxenetes hem de dir que tant, uns com els altres només apareixen, en el 5% de les fotografies. En el 100% dels casos se'ls pot identificar. Els proxenetes surten en el moment de la seva detenció per ser membres d'una xarxa d'explotació sexual

I finalment, no podem assegurar que les fotografies siguin o no robades. Podem intuir, sobretot a les fotos de carrer i en aquelles com la que hem comentat de 18/11/2015 d'El Periódico de Catalunya, que són fotos robades, però no tenim elements per saber si el fotògraf va demanar permís o no. D'altra banda sí que podem observar que el 32% de les fotografies no porten signatures. I, precisament, aquesta d'El Periódico no anava signada.

2.5. Les fonts

És significatiu que el 5% de les informacions no citen cap tipus de font. I un **20%** tenen com a única font o bé una agència d'informació o bé al mateix o mateixa periodista que escriu la informació. Així, una quarta part de les unitats informatives que es publiquen sobre prostitució estan gens o poc contrastades.

Les fonts més utilitzades són les institucionals, sobretot, les polítiques que representen el 35% de totes les fonts que utilitzen.

Ens ha sorprès el percentatge de **14%** de fonts expertes consultades, des de representants d'ONG fins advocats, politòlegs, etc.

Prop del 12% de les fonts d'informació són dones que exerceixen la prostitució. Aquesta dada, malgrat que petita, sobrepassa les expectatives que teníem. Clar que en el 4% dels casos són testimonis i el 8% restant, són les mateixes dones que protagonitzen la mateixa notícia publicada en diferents mitjans: la presentació en roda de premsa d'una plataforma de dones en situació de prostitució que vol pressionar i té com a objectiu la millora de la seva situació.

3. Els titulars

- **Legalitzar la prostitució** (La Vanguardia, 01/03/2015)
- **Un jutge decideix que les prostitutes tenen drets laborals** (La Vanguardia, 09/03/2015)
- **Alemanya: regulació al bordell d'Europa** (La Vanguardia, 09/03/2015)
- **Suècia castiga els clients amb penes de presó** (La Vanguardia, 09/03/2015)
- **La prostitució no és un ofici** (La Vanguardia, 10/03/2015)
- **Intents perifèrics de regulació** (La Vanguardia, 10/03/2015)
- **Un Codi Penal contra l'explotació** (La Vanguardia, 10/03/2015)
- **Prostitutas crean una assemblea en Catalunya para pedir su regularización y más derechos** (La Vanguardia, 27/03/2015)
- **"Ningú no és puta per elecció"** (La Vanguardia, 16/10/2015)
- **Sancions per als clients** (La Vanguardia, 16/10/2015)
- **Les noves esclaves** (La Vanguardia, 16/10/2015)
- **Detingudes 37 persones en una operació contra l'explotació sexual** (La Vanguardia, 16/10/2015)
- **Veïns del Raval se senten abandonats a les màfies** (La Vanguardia, 04/11/2015)
- **Cop policial a les màfies de la prostitució de la Rambla** (La Vanguardia, 17/11/2015)
- **Barcelona regularà la prostitució voluntària** (La Vanguardia, 18/11/2015)
- **Una minoria exerceix lliurament** (La Vanguardia, 18/11/2015)
- **Detingut el client d'un prostíbul per haver atacat el vigilant** (La Vanguardia, 19/12/2015)
- **Un juez admite los derechos laborales de las prostitutas** (El País 10/03/2015)
- **Nace el primer 'lobby' de trabajadoras sexuales de España** (El País 28/03/2015)
- **Multas por ejercer en la calle** (El País 28/03/2015)
- **El Supremo deja un castigo mínimo a la trama policial de los macroburdeles** (El País 07/10/2015)
- **Prostitutas cooperativistas** (El País 14/10/2015)
- **Nueve mujeres prostituídas, liberadas tras llamar una de ellas a la policía** (El País 23/10/2015)

- **Aduanas destapa pagos a prostitutas en la red Pokémon** (El País 01/11/2015)
- **Prostitución 'voluntaria'** (El País 01/11/2015)
- **Colau dejará de multar a las prostitutas que ejercen en la calle** (El País 18/11/2015)
- **Un juez avala el dret laboral de les prostituyes** (El Periódico 10/03/2015)
- **Els béns dels traficants de dones aniran a les seves víctimes** (El Periódico 19/09/2015)
- **El Suprem rebaixa les penes per la trama corrupta del Saratoga** (El Periódico 07/10/2015)
- **Colau es planteja retirar les multes a les prostitutes** (El Periódico 18/11/2015)
- **Absolen els propietaris dels prostíbuls Riviera i Saratoga** (El Punt Avui 07/10/2015)
- **El Raval exigeix mesures contra la prostitució al carrer** (El Punt Avui 04/11/2015)
- **Cau una xarxa qe prostituïa dones nigerianes al Raval** (El Punt Avui 17/11/2015)
- **Una sentència pionera reconeix els drets laborals a les prostitutes** (ARA 10/03/2015)
- **Fer el carrer, lluitar per ser** (ARA 27/09/2015)
- **El Suprem allibera de la presó els policies del cas Riviera i Saratoga** (ARA 07/10/2015)
- **Cinc detinguts en una macrooperació policial contra prostíbuls a l'Empordà** (ARA 25/10/2015)
- **Judici a una màfia de prostitució forçada** (ARA 09/11/2015)
- **Colau vol eliminar les multes a les prostituyes** (ARA 18/11/2015)
- **De víctimes de les màfies a víctimes de la justícia** (ARA 18/11/2015)
- **Cop a la prostitució forçada** (ARA 17/11/2015)
- **Una secta estudiantil nigeriana, darrere la prostitució a la Rambla** (ARA 02/12/2015)
- **Desarticulen una banda de tràfic de dones** (ARA 08/12/2015)
- **Una sentencia reconoce derechos laborales a las prostitutas** (ABC 10/03/2015)
- **Narcos colombianos pagaron orgías a agentes de la DEA** (ABC 28/03/2015)

- **Los bienes de los explotadores sexuales serán para las víctimas** (ABC 19/09/2015)
- **El Gobierno alerta de que cae la edad de clientes de prostitución** (ABC 24/09/2015)
- **Castelldefels descarta que se reabran los burdeles Riviera y Saratoga** (ABC 08/10/2015)
- **Las prostitutas son trabajadoras** (El Mundo 10/03/2015)
- **Derechos, no flores** (El Mundo 10/03/2015)
- **No es un empleo** (El Mundo 10/03/2015)
- **Para acabar con el limbo de la prostitución hay que legalizarla y perseguir al proxeneta** (El Mundo 10/03/2015)
- **Lobby' de las prostitutas contra el Ayuntamiento** (El Mundo 28/03/2015)
- **Embajadas rastreando esclavas** (El Mundo 24/09/2015)
- **Dos sicarios para Ana** (El Mundo 24/09/2015)
- **Rebajan las penas por el 'caso Saratoga'** (El Mundo 07/10/2015)
- **"No me tienen que legalizar. Ya soy legal"** (El Mundo 11/10/2015)
- **Putas y... carajicomedia de la lujuria: 15 'grandes' de España** (El Mundo 11/10/2015)
- **"Si vas de putas, la Humanidad se envilece"** (El Mundo 11/10/2015)
- **BCN estudia eliminar las multas a prostitutas** (El Mundo 18/11/2015)
- **Prostíbulos con licencia municipal** (El Mundo 19/11/2015)
- **Célebre proxeneta francesa** (El Mundo 24/12/2015) Obituario
- **Dos detenidos por explotar sexualmente a cinco mujeres en pisos de Burgos** (La Razón 07/03/2015)
- **¿Prostitutas con contrato o autónomas?** (La Razón 10/03/2015)
- **Liberadas dos menores de Nigeria obligadas a ejercer la prostitución tras llegar a España en patera** (La Razón 27/03/2015)
- **Arrestadas cinco personas por un delito de prostitución en Murcia** (La Razón 27/03/2015)
- **Condenan a 23 años a una pareja que trajo de Rumanía a una menor para prostituirla** (La Razón 27/03/2015)
- **Prostitutas de Catalunya crean una plataforma para lograr su regulación** (La Razón 28/03/2015)
- **Un juez reconoce por primera vez los derechos laborales de las prostitutas** (La Razón 03/10/2015)
- **Operación contra la prostitución en la Rambla** (La Razón 17/11/2015)

- **Los vecinos del Raval se manifiestan contra Colau por la prostitución** (La Razón 19/11/2015)
- **La razón acabar con el yo pago yo exijo** (La Razón 24/11/2015)
- **El Supremo rebaja las penas por el caso del Riviera y el Saratoga** (20Minutos 07/10/2015)
- **Golpe a una de las redes «más cruentas» de proxenetas** (20Minutos 17/11/2015)
- **Regulación de la prostitución** (20Minutos 18/11/2015)
- **Prostitución** (20Minutos 20/11/2015)

4. Conclusions

Les informacions sobre el tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual i de prostitució salten a la graella mediàtica sobretot per dues raons: quan s'obre un debat polític sobre la regularització de la pràctica i/o normatives pel seu exercici a les ciutats i el pobles; i les accions policials contra màfies i xarxes d'explotació sexual. És a dir, no està a l'agenda política sinó que es tracta de manera intermitent.

La primera raó (la regularització) és la que comporta la proliferació de més articles d'opinió. La segona raó (les xarxes d'explotació) promou l'aparició de reportatges sobre el funcionament de les màfies a escala econòmica i la vulnerabilitat de les dones que són explotades per elles. Malgrat que, certes informacions analitzen una mica més en profunditat el fenomen de la prostitució, la majoria vénen promogudes per l'estrena de documentals, pel·lícules o presentacions de llibres i que per tant el mitjà es limita a cobrir aquell acte en concret tenint com a font el o la protagonista del documental o del llibre.

Aquelles informacions, tot i que a la mostra no són majoritàries, que parlen dels problemes i el malestar dels veïns i veïnes d'un barri (Ex. Raval a Barcelona) posen el focus en la prostitució, així, s'associa aquesta activitat amb la inseguretat i l'incivisme essencialment.

En la majoria dels casos queda ben clar que s'està parlant de prostitució forçada (73% de les unitats informatives analitzades). Queda palès implícitament, però rara vegada explícitament, que l'exercici de la prostitució no és un delictes.

Referent a les expressions més habituals i sinònims més emprats de prostitució trobem per exemple el concepte Prostitució com tràfic de persones, l'esclavitud moderna. Són diverses les informacions que utilitzen correctament el terme: tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual i també és habitual associar la paraula prostituta a treballadora del sexe.

Es troben a faltar més reportatges que analitzin la prostitució com a fenomen global i complex; que s'expliqui el context social, polític, econòmic i cultural que la fa possible; i mostri les relacions de poder i desigualtats de gènere entorn la prostitució: desigualtats econòmiques homes-dones, educació afectivosexual, cosificació de les dones, etc.

Donat que el tipus de notícies majoritàries són les referents a accions policials (cops contra xarxes de prostitució), la secció principal on trobem les informacions sobre prostitució és a "Societat" i "Successos".

En canvi, les informacions que es destaquen a portada són les sentències de casos judicials que han tingut ressò mediàtic (Cas Saratoga i Riviera de Castelldefels) o bé, aquelles informacions que alimenten el debat sobre la regularització. (En la mostra, una sentència judicial que reconeix drets laborals a les dones que exercien en un local).

Al 67% de les fotografies publicades apareixen una o més persones que són identificades com a dones que exerceixen la prostitució. Només un 10% de les dones

surten amb la cara pixelada. En la majoria, les dones surten d'esquena i se les podria arribar a reconèixer. En un 24% dels casos se'ls veu perfectament la cara.

Proliferen les fotografies estereotipades (noies amb poca roba, només unes cames de dona....). A més, a moltes notícies no hi ha una correspondència entre el contingut informatiu i la notícia. De la mateixa manera hi ha informacions amb desequilibri entre el bon tractament informatiu i l'ús incorrecte de la imatge. La majoria de fotografies van firmades.

Només en el 10% de les unitats informatives elles, les dones que exerceixen la prostitució, són les que prenen la paraula o protagonitzen conscientment una acció (manifestacions, creació d'un lobby, entrevistes i històries de vida). En la resta són protagonistes passives (Desmantellament d'una xarxa i alliberament de les dones obligades a prostituir-se...)

Els empresaris de locals de la prostitució i els clients pràcticament no surten a cap informació i mai són fonts informatives.

L'aplicació de les recomanacions

Finalment hem de dir que davant aquestes conclusions encara estem lluny del compliment de les recomanacions aprovades el 2015. Ja sigui en el tractament de les fotografies com en el contingut es continuen reproduint els clàssics estereotips: associar aquesta activitat amb la inseguretat i l'incivisme essencialment i informar d'accions policials contra màfies i xarxes d'explotació sexual.

I en les fotografies, la majoria de dones que apareixen són clarament identificables i són les clàssiques fotos de noies amb poca roba, en una barra de bar, al carrer, etc.

El fet noticiable va estretament vinculat a accions polítiques que giren entorn del debat sobre l'abolició o la regularització o sobre una sentència que reconeix drets laborals a les prostitutes.

A tall d'exemple, recollim els següents titulars:

- **Legalitzar la prostitució** (La Vanguardia, 01/03/2015)
- **La prostitució no és un ofici** (La Vanguardia, 10/03/2015)
- **Prostitutas crean una asamblea en Catalunya para pedir su regularización y más derechos** (La Vanguardia, 27/03/2015)
- **"Ningú no és puta per elecció"** (La Vanguardia, 16/10/2015)
- **Prostitutas cooperativistas** (El País 14/10/2015)
- **Las prostitutas son trabajadoras** (El Mundo 10/03/2015)
- **Derechos, no flores** (El Mundo 10/03/2015)
- **No es un empleo** (El Mundo 10/03/2015)

- **Fer el carrer, lluitar per ser** (ARA 27/09/2015). Retrat de la prostituta i feminista Paula Ezkerra

Referent a les expressions més habituals i sinònims més emprats de prostitució, són diverses les informacions que utilitzen correctament el terme: **tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual** i també és habitual associar la paraula prostituta a treballadora del sexe.

Es troben a faltar més reportatges que analitzin la prostitució com a fenomen global i complex; que s'expliqui el context social, polític, econòmic i cultural que la fa possible. Malgrat tot volem destacar algunes bones pràctiques.

Els reportatges que ha publicat La Vanguardia els dies 9 i 10 de març sobre experiències europees de regulació i de prohibició, a partir de la sentència de reconeixement de drets laborals. I el retrat del diari ARA a Paula Ezkerra publicat el 27 de setembre 2015.

Respecte a l'opinió volem destacar l'article firmat pel fiscal José María Mena publicat al diari El País el 17 de novembre sobre la revocació que ha fet el Tribunal Suprem a la sentència de l'Audiència de Barcelona dels casos Saratoga i Riviera de Castelldefels. En aquest article el fiscal és crític amb l'argumentació del Suprem sobre el fet que les dones que prestaven els seus serveis als macro bordells, malgrat la seva vulnerabilitat econòmica, estaven al club "de forma jurídicament voluntària" i per tant no eren explotades. Aquesta argumentació va conduir finalment a una rebaixa substancial de les penes a tots els implicats en la trama policial i empresarial.

ANNEX

Les recomanacions sobre *El tractament de la prostitució i el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual als mitjans de comunicació.*

Els 15 punts:

1.- Abordar el fenomen de la prostitució en tota la seva complexitat social.

- Contextualitzar el fenomen com un tema d'abast global amb importants implicacions econòmiques
- Tractar la prostitució de manera transversal, com un fenomen social divers, heterogeni i multicausal, tot contextualitzant-ne la informació.
- Aprofundir en les motivacions culturals, socials i econòmiques que perpetuen el fenomen de la prostitució.
- Donar visibilitat a les relacions de poder i de desigualtat de gènere que intervenen en la prostitució: desigualtat econòmica entre homes i dones, educació afectivosexual, cosificació del cos de les dones, etc.
- Promoure l'elaboració de reportatges on es pugui aprofundir sobre els diversos aspectes culturals, econòmics i socials que engloben aquest fenomen.

2.- Diferenciar entre la prostitució exercida voluntàriament i el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual o la prostitució forçada.

- Mostrar la diversitat de circumstàncies que porten les dones a l'exercici de la prostitució.
- Tractar la prostitució forçada com una vulneració dels drets humans que atempta contra la llibertat, la igualtat, la integritat i la dignitat de les persones, i que és definida per la llei com una forma de violència masclista.
- Aprofundir en el funcionament dels mecanismes i xarxes que fan possible la prostitució forçada.
- Donar visibilitat a les històries de vida de les dones que exerceixen la prostitució i, en especial, de les víctimes de prostitució forçada.
- Fer el seguiment dels casos de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual i informar sobre la seva resolució judicial.
- Mostrar les dificultats per garantir la seguretat de les dones vinculades a entorns de prostitució així com abans, durant i després dels processos judicials.

3.- Fer visibles les persones que es lucren i/o delinqueixen a través de la prostitució i els usuaris que la fan possible, traient del focus mediàtic les dones que l'exerceixen.

- Visibilitzar els homes que consumeixen prostitució i la fan possible amb la seva demanda, analitzant les seves motivacions i mostrant-los com a persones que prenen una decisió conscient en relació amb les seves relacions sexuals.
- Mostrar les conductes abusives i de violència masclista, de risc múltiple, que de manera encoberta i amb impunitat exerceixen alguns homes que fan ús de la prostitució.
- Visibilitzar la resta d'actors que es lucren i/o delinqueixen:
- Tractar el proxeneta com aquella persona que es lucra explotant la prostitució d'una altra persona. El proxenetisme està penat per llei.

4.- Respectar la dignitat i la llibertat de les dones que exerceixen la prostitució i rebutjar els discursos que hi atempten.

- Evitar la victimització secundària de les dones que exerceixen la prostitució, respectant les seves decisions i tenint en compte els seus recursos personals i la seva capacitat de resiliència.
- Evitar la identificació de grups i col·lectius concrets amb la prostitució, eliminant qualsevol tipus d'estigmatització.
- No fer al·lusió a l'exercici de la prostitució quan una dona que l'exerceix sigui protagonista d'algun altre fet noticable que no tingui relació amb la prostitució.
- No fer ressò dels discursos que atemptin contra la dignitat i la llibertat de les dones.

5.- Evitar la reproducció de mites i/o estereotips sobre la prostitució.

- Eliminar de les informacions qualsevol prejudici, estereotip, estigma, tòpic o idea preconcebuda, per evitar la vulneració de drets.
- Evitar banalitzar la prostitució mostrant-la com un fet inevitable.
- Tenir en compte que l'estigma de la prostitució col·loca les dones en una situació de vulneració dels seus drets de ciutadania, especialment en els casos de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual.

6.- No banalitzar, ni fer sensacionalisme o apologia entorn de la prostitució.

- Evitar, quan es parla de prostitució, justificar o legitimar desigualtats de gènere entre homes i dones.
- Mostrar i contrastar les diferents realitats i efectes de la prostitució.
- Evitar difondre una visió idealitzada, glamurosa o romàntica de l'exercici de la prostitució (per exemple, el mite *Pretty Woman*).
- No expressar opinions encobertes en textos de caràcter exclusivament informatiu.
- Afavorir la informació dels successos noticiables en format breu i evitar el sensacionalisme.
- No difondre les opinions veïnals en cas que alimentin els estereotips i/o no aportin dades rellevants.

7.- No relacionar la prostitució amb la delinqüència, la inseguretats i l'incivisme, evitant ubicar per defecte les notícies a la secció de successos.

- Tenir sempre en compte que exercir la prostitució no és cap delictes i, per tant, cal evitar relacionar les dones que exerceixen la prostitució amb la delinqüència.
- Tenir una especial atenció amb les dones en situació de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual, ja que la llei les reconeix i protegeix com a víctimes de greus vulneracions dels drets humans i d'una forma específica de violència masculista.
- Diferenciar les notícies que corresponen a la secció de societat de les que corresponen a la secció de successos, fent-ho extensible als reportatges en profunditat.
- Tenir especial cura en el tractament de la informació sobre batudes policials (i el perquè d'aquestes), ja que tendeixen a criminalitzar les dones, vinculant-les amb fets delictius.

8.- Utilitzar fonts d'informació especialitzades, donant veu i autoritat a les dones que exerceixen la prostitució.

- Fer visibles les experiències i opinions de les dones que exerceixen la prostitució
- (demanant-los el consentiment) i mostrar la seva capacitat de resiliència.
- Donar especial visibilitat a les històries de vida de les dones víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual.

- Fer ús d'altres fonts especialitzades: informació i opinions de persones expertes, entitats i institucions relacionades amb aquest àmbit.
- Contrastar les fonts d'informació.

9.- Respectar la decisió de les dones que exerceixen la prostitució sobre la difusió de la seva identitat i imatge. Evitar que puguin ser identificades en absència del seu consentiment.

- Demanar l'aprovació de les dones per fer difusió de la seva identitat i imatge i, en cas negatiu, evitar que puguin ser identificades.
- Tenir en compte les repercussions en les condicions de vida de les dones que es poden produir arran de la difusió de la seva identitat i imatge, en un món cada cop més globalitzat.
- No difondre les dades i imatges de víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual, ja que la seva identitat està protegida per llei, a fi de garantir la seva seguretat i protecció i respectar els processos judicials en curs.
- No s'ha de publicar mai la identitat i la imatge de menors d'edat, si no es té el consentiment dels responsables legals o quan suposi un greuge per a ell/a, ja que la seva difusió està prohibida per llei.
- No fer al·lusió al país d'origen de la dona si no és estrictament necessari. Només cal esmentar-lo en cas que tingui valor informatiu.

10.- Fer un ús no sexista del llenguatge, tractant de manera equitativa els diferents subjectes implicats.

- Eliminar els biaixos sexistes en la narració i construcció de la notícia com ara la penalització implícita o explícita de les dones, pel fet de ser visibles, exhibides i públiques.
- Fer ús del terme "prostitució" quan s'estigui parlant del fenomen en la seva globalitat, en lloc de referir-se a les dones que l'exerceixen. Per exemple, parlar de "prostitució al carrer" en lloc de "prostituta de carrer" o de "prostitució de luxe" en lloc de "prostituta de luxe".
- No fer servir mai termes que estigmatitzen les dones que exerceixen la prostitució, com per exemple "puta, meretriu, noia d'altern...".
- No fer servir mai la paraula *prostituta*, ja que redueix la persona a una faceta o activitat de la seva vida, amb fortes connotacions culturals negatives. Emprar més aviat termes com ara:
 - o dones que exerceixen la prostitució;

- dones en situació de prostitució;
 - dones en context de prostitució;
 - dones en situació de tràfic;
 - dones en situació d'exploració sexual.
- Evitar qualsevol forma de discriminació i desigualtat derivades de l'ús concret del llenguatge. Per exemple, evitar termes com *noies d'altern*, que no tenen l'equivalència masculina.
 - Eliminar eufemismes quan es parla de persones que delinqueixen a través de la prostitució. Per exemple, referir-se a *persones explotadores sexuals* (que cometen explotació sexual) i/o *traficants* (que cometen el delictes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'exploració sexual) en lloc d'utilitzar el terme empresari/ària.

11.- Efectuar la rectificació de qualsevol informació errònia publicada.

12.- Promoure el paper dels gabinets de comunicació com a font d'informació específica per a la contextualització de les notícies.

13.- Oferir formació en matèria de gènere, prostitució i tràfic d'éssers humans amb finalitat d'exploració sexual als i a les professionals de la comunicació i a estudiants de l'àmbit universitari.

14.- Impulsar la recerca i la difusió sobre el fenomen de la prostitució i el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'exploració sexual.

15.- Difondre aquestes recomanacions i fer el seguiment del seu impacte.